

Posudek bakalářské práce Markéty Hornerové: Pozůstalost Zdeňka Kirchnera v Muzeu umění a designu v Benešově

Tvorba Zdeňka Kirchnera představuje pro historika umění zajímavý problém. Jednak „znovuobjevuje“ zapomenutou osobnost, která určitým způsobem spoluvytvářela kontext šedesátých let. Shodovala se i s jeho návaznostmi na aktuální dobové tendence, jako byly v jeho případě akční a gestická abstrakce a lettrismus, které sehrály v českém prostředí téměř iniciační roli. V domácím prostředí hráli pro něj orientační roli pak osobnosti jako byl Jan Kotík nebo Jiří Balcar a konečně i okruh tvůrců experimentální poezie s Jiřím Kolářem, J. Hiršalem, B.Grögerovou. Problematika lettrismu byla také prezentovaná v roce 1966 výstavou Obraz a písmo ve Špálově galerii, kterou připravil Jiří Padrta.

Tyto tendence se promítly zároveň i do oblasti designu, (nejen grafického), jak před několika lety doložila výstava věnovaná problému EXPO 58. Zajímavé je to i proto, že design v době ideologicky ostře střežené představoval relativně svobodný prostor pro tvůrčí práci.

Dalo by se říci, že Kirchner se s tímto výtvarným kontextem, ale i jeho dalšími zájmy, jako bylo experimentální divadlo a hlavně pak jazz, identifikoval. Jeho tvorba se však pohybovala ve značné blízkosti tvorby Jiřího Balcara nebo Jana Kotíka, kteří pro něj představovali silné inspirační zdroje, hlavně v jeho grafické knižní tvorbě. Dokládají to jeho obálky časopisu Tvar, plakáty s jazzovou a divadelní tematikou, grafická řešení knih z.doby kolem poloviny šedesátých let. V oblasti grafického designu je ovšem tato blízkost pochopitelná, představuje identifikaci s výtvarným jazykem své doby jako obecně sdíleným informačním médiem. Svou roli tu sehrává pochopitelně i styl doby, v němž se toto médium pohybuje, a který jeho podobu spoluurčuje. Tady je také Kirchnerova tvorba nejsilnější a obraz šedesátých let zajímavým způsobem rozšiřuje.

Tato blízkost se ovšem promítla i do jeho volné tvorby, pro niž poloha gestické abstrakce a lettrismus představovaly východisko pro celek jeho tvorby doma i v emigraci.

Dalším problémem, který je pro historika umění zajímavý, je emigrace, problém vykořenění a přenos tvorby do situace mimo domov, rodný jazyk a okruh přátel. Podobný osud jako Kirchnera potkal mnoho dalších umělců: Jana Kotíka, Jiřího Koláře, Vladimíra Fuku, Roberta Piesena, Jana Koblasu, dávno předtím Jana Křížka a řadu dalších, u nichž známost jejich tvorby překročila už hranice. Mnozí z nich byli také schopni adaptovat se na novou situaci a vstoupit tak do širšího kontextu. Kirchner však vstupuje emigrací do Francie do nové situace jako do vědomé izolace, ztížené ještě ke všemu trvajícím jazykovou bariérou. Patrně pro pocit nějaké jistoty pokouší se pokračovat v tvorbě, jak se rozvíjela doma v 60. letech, nicméně prohlubující se izolace, nemožnost a neschopnost vstoupit do hlubších aktuálních francouzských souvislostí vytvořila z jeho tvorby jakýsi bludný kruh.

Diplomantka se s tvorbou Kirchnerovou seznámila v benešovském muzeu, kam část jeho pozůstalosti přenesl jeho přítel Jiří Voves, zároveň i autor umělcovy monografie a editor kritických textů (1996). Diplomantka shrnula všechny poznatky o Kirchnerově tvorbě a jelikož ji začala odborně zpracovávat v benešovském muzeu, bylo by namístě připravit i jeho výstavu. Teprve ona by doplnila nebo srovnáními, ale i zápůjčkami z jiných institucí a sbírek upřesnila situaci celku Kirchnerovy tvorby v kontextu a souvislostech šedesátých let, ale i tvorby z doby emigrace. Upřesnila by i pojmovou práci, kupř. přesnějším vymezením pojmu lettrismus a jeho iniciační role v českém poválečném umění, s odlišením od práce s písmem, kterou by bylo možné sledovat až do 16. století, k níž se lettrismus jako hnutí přeci jen nevztahoval.

Práci přes určité nepřesnosti považuji za dobrou, zrovna tak i její jazykovou úroveň, navrhuji pro ni tedy dvojku.

PhDr. Jan Rous

